

Д. В. Айдачич, д-р філол. наук, проф.,
Л. В. Непоп-Айдачич, канд. філол. наук, доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

СЕРБСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІЗ ФІТОНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ

У статті порівнюються сербські та українські фразеологізми із фітонімічним компонентом. Проаналізовано праці попередників, присвячені такого типу фразеологізмам. За параметром еквівалентності розрізняються відповідні, близькозначні та безвідповідні форми в українській та сербській мовах.

***Ключові слова:** порівняльна фразеологія, фразеологізми, рослини, фітоніми, сербська мова, українська мова.*

Рослинний світ близький землеробам і пастухам, а тому зрозуміло, що в сербській та українській мовах назви рослин та їх ознак часто вживаються у фразеологізмах. Загальні назви різновидів рослин у народній культурі відображають категоризацію рослин у ненауковій, наївній термінології, яка нерівномірно та неоднозначно представляє рослинний світ, зосереджуючись передусім на тих рослинах, які є корисними або небезпечними. У фразеосистемах сербської та української мов виступають тільки деякі **загальні народні назви** різновидів рослин ('дерево', 'кущ', 'трава') та грибів ('гриб'). У фразеологізмах немає узагальнюючих назв рослин за типом плодів (як 'овочі', 'фрукти') та тим більше назв зі сфери латиномовної наукової ботанічної номенклатури, яка спирається на ієрархічну систему шведського природознавця Карла Ліннея. Другий тип фразеологізмів із рослинним компонентом становлять такі, в яких використовуються **назви частин рослин** ('корінь', 'гілка', 'листок', 'квітка'). У цих фразеологізмах мовець найчастіше асоціативно пов'язує життєві обставини з будовою дерева або якоюсь частиною рослини. Третій тип складається з фразеологічних одиниць **із назвами конкретних різновидів рослин** у формі іменників ('верба', 'мак', 'морк-

ва', 'груша') чи похідних від цих назв прикметників ('дубовий', 'березовий'). У сербських та українських фразеологізмах представлено небагато різновидів рослин, що підтверджує принцип вибірковості реалій у фразеологічній картині світу. Деякі з назв рослин притаманні тільки українській або сербській фразеології, що вимагає особливої уваги при їх порівнянні.

Про рослини у фразеологізмах української мови писали Олена Левченко, Володимир Коваль, Лариса Скрипник, Дмитро Ужченко, Віталій Жайворонок та ін., про рослини у хорватських та сербських фразеологізмах – Аніта Хрняк, Драгана Мршевич. У монографіях В. Чайкановича, П. Софрича, присвячених рослинам у сербській народній культурі, принагідно наводяться відповідні фразеологізми. Порівняльних досліджень саме сербських та українських фітофразеологізмів досі здійснено не було.

Дерево. Сербські фразеологізми із загальною назвою 'дерево', які спираються на семантичну складову 'негнучкий, нееластичний': *пијан као дрво* ('зовсім п'яний'), *човек од дрвета* ('бездушна людина'), *седи дрво на дрво* (образливе звертання до учня, яке має змусити його припинити говорити дурниці), – не мають еквівалентних форм в українській мові. У сербській мові немає відповідних форм українського фразеологізму *плювати з високого дерева* ('не варто зважати на щось'), де переносне значення формується на підставі образного уявлення про опозицію "верх – низ". Подібність форми та значення демонструють сербський *не видети шуму од дрвећа* та український зворот *не бачити за деревами лісу* у значенні 'не бачити цілого, зосередившись на деталях'.

Серби вживають фразеологізм *бацати дрвље и камење*, у складі якого є 'дерева' та 'каміння' зі значенням 'дуже гніватися на когонебудь, лаяти когось'. Відповідний український вираз *вергати [кидати] громи [каміння] <на кого>* зі значенням 'бурхливо виявляти своє незадоволення' не має компонента 'дерево'.

Людину можуть схвально порівнювати з деревом. Високий зріст хлопців серби хвалять сталим порівнянням із сосною (лексема *бор* 'сосна' у сербській мові чоловічого роду): *висок као бор*, а струнких високих дівчат порівнюють із ялинами: *висока као*

јела. В українській мові струнких дівчат порівнюють із тополею: *струнка як тополя*. Крім того, сталі порівняння із назвою дерева можуть вказувати на місце людини серед інших, напр., порівняння *одинок* як *тополя* підкреслює самотність жінки.

Українське порівняння *тремтіти як осичина* [*осика на вітрі*] у значенні 'дуже сильно тремтіти' пов'язане з поширеним у слов'янському світі віруванням про прокляття осикового дерева, приреченого безперечно тремтіти, що відображають також народні обробки новозаповітних апокрифів (Ајдачић: 18; Мельник). Фразеологізм українців *ламати* [*ломити, сікти*] *калину* означає 'позбавляти дівчості' або 'одружуватися з дівчиною'. За Миколою Костомаровим, калина символізує жіночність, а О. Потебня у своїй праці про деякі символи у слов'янській народній поезії (1860) вирази *калина в'яне*, *калина чорніє* розглядав як символи втрати дівчості (Ужченко: 85; Савченко: 466–467). У сербів немає фразеологізмів із назвою калини.

Окрему підгрупу фразеологізмів із назвами рослин складають звороти зі значенням 'ніколи', тобто 'щось буде, коли відбудеться те, чого не може бути'. Такі вирази базуються на парадоксі, напр. появі плодів родючого дерева на неродючій рослині: серб. *кад на врби роди грожђе* (букв. 'коли на вербі виросте виноград') (Мршевић: 62–69) – укр. *як виросте трава на помості, як виросте гарбуз на вербі, як на вербі груші виростуть* ('ніколи'). У наведених фразеологізмах те саме значення передається використанням назв різних рослин. Верба вважається демонічним деревом, тому за допомогою зворотів з її назвою виражається негативне ставлення, наприклад: укр. *причепитися як (мов) чорт до сухої верби* 'міцно причепитися'.

Береза виступає складовою українського фразеологізму, який не має сербського відповідника: *дати березової каші* <кому> 'побити кого-небудь'. Завдяки реконструкції було виявлено, що значення виразу сформувалося під впливом факту використання в давніх школах для покарання учнів березових різок (Медведев 1977, за Савченко: 36). Крім дієслова *дати*, в цьому фразеологізмі можуть також іронічно вживатися синоніми: *всипати, почастувати, пригостити*.

Велика твердість як втілення міцності мотивує українські порівняння *кремезний як дуб, міцний як дуб*, які вживаються на позначення фізичної сили чоловіка. Дуже здорову людину серби порівнюють із дуже твердим деревом *здрав као дрен*. На ознаку твердості деревини спирається також кілька зворотів із образним осмисленням людської дурості. Ця риса в українській мові втілюється назвою дерева *дуб* та похідним від неї прикметником у фразеологізмі *дубова голова* ('дурень'). Зворот *плести [правити] смаленого [сухого] дуба* українці вживають зі значенням 'говорити нісенітниці, обдурюючи когось' або 'робити щось неможливе'. У фразеологізмах серб. *тврд орах* – укр. *твердий горішок* мається на увазі твердість оболонки горіхового плоду при формуванні значень 'проблема, яку складно вирішити' або 'дуже непоступлива людина'.

Корінь як частина рослини, яка її живить, вносить до мовного образу кореня риси життєвої основи чи ядра розвитку істоти або явища. У фразеологічних системах аналізованих мов є вирази з опорним словом 'корінь', які виражають намір знищення або стурбованість загрозою знищення когось або чогось: серб. *сасећи [пресећи] у корену, истргнути у корену* – укр. *рубати під корінь, виривати з коренем [корінням], до кореня, вирвати з коріння*. Тільки в сербській мові є фразеологізми (*човек*) *без корена* та стале порівняння *као тиква без корена*, яким виражається думка про те, що особа не має видатних та поважних предків. Для української фразеології характерні такі позбавлені відповідників у сербській мові звороти: *бісові його корінь* (виражає обурення чи захоплення), *дивитись в корінь, докопуватися до кореня [коріння]* (позначає глибоке вникнення в сутність чогось). Серби вживають вирази *ухватити корен, пустити корење*, яким відповідає український *пустити коріння*.

Гілка у фразеологічній картині світу двох народів образно сприймається як частина дерева, за допомогою якої визначаються просторові відношення на вертикальній осі. Сербський фразеологізм *сећи грану на којој <неко> седи* має український відповідник *рубати гілку під собою*.

За допомогою сталого порівняння з птахом на гілці (*бити слободан као птица на грани, осећати се као као птица на гра-*

ни) серби означають вільну особу або людину без обов'язків. В українському відповіднику *бути вільним як птах* компонент *гілка* відсутній, адже цей фразеологізм спирається на образ птаха, який вільно ширяє в небесах, а не сидить на гілці.

Фразеологізмом *доћи [стићи] на зелену грану* серби виражають досягнення чогось після подолання перешкод. І навпаки, зворот *пасти на ниске гране* означає погіршення чийогось становища, позиції когось. В українській мові йому відповідає *дійти до ручки*. Хоча серби на позначення ступеня спорідненості вживають, крім 'коліна' (*колєно*), також 'гілку' (*грана*), у фразеологізмі *шимширова грана са девете горе* ('далекі родичі') віддаленість родича більшою мірою підкреслюється за допомогою зворота 'з дев'ятої гори'. В українській мові така "спорідненість" позначається за допомогою фразеологізма *сьома вода на киселі*.

Листок. Вище згадувалося українське стале порівняння *тремтіти як осика* фольклорно-апокрифічного походження та синонімічний сербський зворот *дрхтати као лист* 'сильно тремтіти'. Сербським виразом *наше горе лист* визначається 'земляк або родич', чому відповідає укр. *нашого поля ягода*, в якому замість 'листка з нашого лісу' виступає 'ягода з нашого поля'.

В українців немає фразеологізмів із назвою **бур'яну**, хоча, зрозуміло, сама реалія їм відома. Серби говорять: *има <нечега> као корова*, – бажаючи сказати, що 'чогось дуже багато'. *Расте као коров [трава]* означає в сербській мові 'дуже швидкий ріст'.

Кущі. Середземноморський кущ лавр, яким давні греки вшановували переможців, знайшов своє місце в українських та сербських фразеологізмах *побрати ловорике – зібрати лаври* ('отримати визнання') та несхвальному *спавати на ловорикама – спочивати на лаврах* ('задовольнятися досягнутими результатами').

Серби зворотом *у том грму лежи зец* вказують на 'приховану причину чогось' (укр. відповідник *ось, де собака заритий*). Твердість дерена образно відображається у сербському фразеологізмі *здрав као дрен [дрєновина]*, що підкреслює чиєсь міцне здоров'я. Кущ барбарису в українському фразеологізмі *розводити [розсипати] кислиці* у значенні 'скаржитись' не має подібної форми в сербській мові.

Колючі рослини символізують небезпеку, перешкоди, життєві труднощі. Сербське *кроз трње до звезда* та українське *через терни до зірок* є перекладом латинського "Per aspera ad astra". В обох мовах є фразеологізми з 'тернами' без 'зірок': серб. *пунт посут трњем* – укр. *дорога вкрита тернами, шлях заріс терном, дорога [стежка] терном [ожиною, кропивою] поросла* ('великі труднощі, випробування, страждання в житті'). Сербське *копљем у трње* є скороченою формою прислів'я *после боја копљем у трње*, що з'явилося ще в байках Досітея Обрадовича, а потім у збірці прислів'їв Вука Караджича. Хоча список давно не використовується як зброя, фразеологізм *бацити копље у трње* ('здатися', 'неможливо досягти чогось бажаного') у сербів вживається і сьогодні. Цей сербський вираз не має еквівалентної форми в українській мові, як і подібний йому *бацити перо у трње* зі значенням 'перестати писати'. Збуджений стан серби описують зворотом *седети као на трњу*, що відповідає українському *сидіти [бути] як на голках*. Стале порівняння *као бос у трње* із дієсловами на позначення 'бігти' чи '(п)іти' у значенні 'взятися за щось небезпечно' в українській мові має іншу образність: *кинутися в омут головою*.

Український зворот *мов кропивою попечений* означає збудження або злість на когось. Вирази серб. *прилепити се као чичак* – укр. *пристати [прилипнути] як шевська смола [реп'ях]* означають 'дуже сильно пристати до когось'. Сербський фразеологізм *неће гром у коприве* означає, що 'посереднім особам не загрожує велика небезпека'.

Зернові культури. Оксана Коваль-Костинська відзначає, що назви збіжжя майже відсутні в порівняльних зворотах, але виступають у святкових привітаннях та побажаннях (Коваль-Костинська: 17). У мовах християнських народів поширені крилаті слова з Євангелія від Матвія *Почупати жито са кукољем* (Матв., 13: 29), з якого виведено фразеологізми серб. *одвојити жито од кукоља* – укр. *відділяти кукіль від пшениці*, що означає 'відділяти щось непотрібне від потрібного'.

Сербський зворот *испод жита* зі значенням 'робити в таємниці, робити щось поза правилами або законами' не має українського відповідника. Гречка менше споживається на Балканах,

що може бути причиною відсутності фразеологізмів, відповідних українським: *скакати [вскочити] в гречку* ('бути невірним у подружжі, мати позашлюбні стосунки'); *нехай [хай] буде гречка* ('висловити згоду, хай буде так, як хто-небудь хоче'); *переганяти на гречку, через гречку переганяти* ('сердито виражається невдоволення, коли когось примушують робити щось, як треба'); *сім мішків гречаної вовни та чотири копи гречки* (жартівливо, 'нісенітниця'); *як з гречки лико* ('ніякий' про особу).

Трава виступає в сербському виразі *не липиши магарче до зелене траве*, чим виражається сумнів, що обіцянка про нагороду здійсниться або що вона матиме таку цінність, як тоді, коли була дана. Фразеологізмом *није <неко са неким> траву пасао* серби роздратовано повідомляють, що хтось не наївний і недосвідчений, як про нього зневажливо думають. В українській мові такого звороту немає, але є безеквівалентні для сербів вирази *кістки травою поростуть* ('багато часу мине після чиєїсь смерті'), *хоч вовк траву їж* ('абсолютно байдуже'). Українці вживають стале порівняння *несмачний як трава* 'дуже несмачний'.

Українським фразеологізмом *як блекоти об'ївся [наївся]* зневажливо супроводжують безглузду поведінку, чому відповідає сербське *најести се буника* ('наїстися блекоти чорної').

Гриби. "Шалені гриби" у сербському звороті *најести се лудих гљива* (букв. 'наїстися божевільних грибів') натякають на ненормальну поведінку людини, яку українці описують виразом із назвою блекоти (див. вище). Український фразеологізм *дешевший від грибів* не має відповідника в сербській мові, хоча серби близьким порівнянням *има <нечега> као гљива после кише* вказують на 'наявність чогось у великій кількості за низькою ціною'. Виразами серб. *расти [ницати] као гљиве после кише* – укр. *рости як гриби після дощу* підкреслюється 'дуже швидкий ріст когось, чогось'.

Ягоди. Назви ягід виступають в якості складових українських фразеологізмів: [з] *одного поля ягоди [ягода]* 'однакові своїми поглядами, поведінкою, соціальним становищем' та *<чийого: нашого, вашого> поля ягода* 'походження з однієї країни, належність до одного роду'.

Квіти. У ботанічній літературі квітка розглядається як частина трав'янистих рослин, кущів або дерев, розділених на родини та роди. Квіти, які не виділяються як окрема категорія рослин у ботаніці, в наївній картині світу мають багато культурно нашарованих значень. Лідія Непоп-Айдачич, виокремивши стереотипні риси квітки, представлені в польських словниках, пропонує таку дефініцію квітки: "найкраща і найпрекрасніша, запашна частина рослини (...) кольору різноманітної форми, в якій містяться статеві органи, яка з'являється перед плодом, квітне у визначену пору протягом нетривалого проміжку часу, з якої бджоли збирають мед, яка може використовуватися в якості прикраси" (Непоп-Айдачич: 67). Квіти символізують красу, прикрасу чогось, молодість, минушість, дарування, але окремі різновиди з їхніми кольорами, запахами та рисами квітів додають нові значення. Мовний образ квітки як втілення краси та повноти життя відображається у фразеологізмах серб. *у цвету младости* ('у розквіті молодості'), *пут посут цвећем* ('легкий життєвий шлях', іноді 'матеріально запезпечене зручне життя') – укр. *життя [шлях]*, *вкрите трояндами*. Коли 'комусь добре живеться', серби говорять: *цветају му руже*, – і навпаки: *не цветају му руже*, – коли 'когось переслідують невдачі'. Міжнародно поширена назва графічного зображення напрямків вітрів в одній місцевості існує і в сербській, і в українській мові: *ружа ветрова – роза вітрів*. Сербам невідомі українські звороти: *пришивати квітку* ('в'їдливо ображати, насміхатися над кимось'), що Савченко пов'язує зі звичаєм пришивати квітку на весіллі (Савченко: 456). Українці не мають відповідників сербських фразеологізмів зі словом 'квітка', яким серби позначають особу без позитивних якостей: *бити права цвећка* ('особа, яка є гіршою, ніж себе видає'), *не бити нека цвећка* ('не бути зразковим, хорошим'). Сербський застарілий вираз *сејати босиљак* колись означав 'лягати, використовуючи вульгаризми' (Софрић).

Мак. В обох мовах існує стале порівняння серб. *црвен као мак* та укр. *червоний як мак*, яке спирається на яскравий колір квітки. У сербській мові вживаються фразеологізми *бити мањи од макова зрна* ('занадто применшувати власну важливість',

'хтось покірний, непомітний'), *терати мак на конац* ('вперто наполягати на своїй позиції, бути непоступливим'). Вони пов'язані з уявленням про дрібненькі зернятка маку.

Низка українських фразеологізмів із назвою маку не має відповідників у сербській мові. Деякі з них пов'язані з образами цих квітів у полі: *вискочити як голий з маку*, *вискочити як козак [Кузьма] з маку* ('сказати щось недоречне'). Дуже дрібне насіння маку мотивує значення таких виразів: *на макове зерно* 'дуже мало' або 'хоч трохи'. Цей же образ ліг в основу появи нових непрямих значень зворотів: *хоч маком сій* ('надзвичайна тиша, дуже тихо'), *як мак начетверо* ('дуже бідний'). У фразеологізмі *як за гріш маку* основу творення його значення ('дуже багато') становить розуміння того, що всього за гріш отримується велика кількість дрібненьких мачинок. Насіння маку як складова солодких страв активізує метафору солодкого смаку: солодкий – це хороший. Відповідно, у виразі *не з маком* відсутність маку виражає значення 'тяжко, погано, сутужно'. Хоча різдвяну кутю українці роблять з медом та маком, фразеологізм [*аж*] *з медом та маком* має негативне значення перебільшення 'сказати нещиро'. Здатність зерняток маку присипляти відображено у фразеологізмі *як після маку* ('спати, міцно заснути'). Крім наведених, українці використовують звороти *ще мак росте в голові* ('молодий, недосвідчений, нерозумний'), *сісти маком* ('потрапити в скрутне, безвихідне становище'). Окрему групу творять вирази, що вербально відображають образливий жест рукою, напр.: *дуля з маком* ('абсолютно нічого', 'вираження незгоди, категоричне ні'). Названий фразеологізм має схоже значення зі *взяти (мати) дулю*, *дулю з'їсти*, що відповідає сербському (*добити*) *шипак*, який може супроводжуватися таким же образливим жестом (стиснений кулак із великим пальцем, просунутим між вказівним і середнім). Сам жест доволі поширений і раніше мав образливий, сороміцький характер. Цей жест, по-різному названий у різних мовах, у вербалізованому вигляді став частиною фразеологічної системи.

Овочі. Хоча українці та серби вирощують і їдять ті самі овочі, у фразеологізмах відбивається неоднакова прихильність до окремих видів плодів та відмінна частотність появи їхніх назв. У сербів є декілька виразів із 'цибулею', які в українській мові не мають відповідників з рослинними реаліями: серб. *тук на лук* ('відповісти однаковою мірою' – укр. *відплатити тією ж монетою*), *лук и вода* ('дуже легке для виконання' – укр. *раз плюнути*), *ни лук јео, ни лук мирисао* (вираз особи, що заперечує провину та стверджує непричетність до чогось поганого). Тільки українці говорять *нагодувати цибулькою* ('побити кого-небудь').

В українській фразеології не вживається назва квасолі, тоді як у сталому порівнянні сербів вона зустрічається *просто као пасуль, просто као боб* ('дуже просто'). Українці не використовують зворотів, еквівалентних сербським: *не вреди ни пишљива боба* ('майже нічого не вартий'), *рећи бобу боб, а попу поп* ('різати правду в очі'). З іншого боку, назви моркви та буряка присутні в українських виразах, а в сербських їх немає. За допомогою 'моркви' в українській фразеології позначають негативні вчинки: *моркву терти* ('глузувати, кепкувати'), *скубти моркву* ('дорікати комусь'), *хатня морква* ('сварка між подружжям, у сім'ї'). Імовірно, саме тертя моркви становить підставу для творення переносного значення, пов'язаного із лайкою та сваркою.

Українським зворотом *наздогад буряків, щоб дали капусти* та коротше *наздогад буряків* позначають розмову з натяком на щось інше. Стале порівняння українців *як собака редьку (моркву)* має значення 'зовсім не любити'. Серби фразеологізмом *роткве стругане* повідомляють зі зневагою 'нічого не буде', 'безсенсовні балачки'.

Деякі українські фразеологізми з назвою гороха мають жартівливе або негативне стилістичне забарвлення. Виразом *горох з капустою* українці жартівливо повідомляють, що в чомусь важко розібратися, тому що воно є незрозумілим, заплутаним. Стале порівняння *як об стіну горохом* несхвально означає 'безрезультатно, ніщо не діє, не впливає на когось'; (*краще*) *наїстися гороху* зневажливо значить 'не можна' і вживається для вираження

неможливості переконати кого-небудь у чомусь. Фразеологізм *ніби горох з мішка сипати* [сипатися] означає 'безперервно, щедро, у великій кількості'.

Гарбуз у сербів знайшов місце у частовживаних фразеологізмах. Голова асоціюється із гарбузом, тільки якщо людина нерозумна: *празна тиква* ('хтось дурний'). Сербський зворот *пуче тиква* не має в українській мові еквівалентів та вживається на позначення 'розпаду дружби чи співпраці'. Виразом *дувати у исту тикву* серби вказують на особу, яка розділяє думки, дії та цілі, найчастіше протилежні думкам особи, яка висловлюється (укр. *дмухати в одну дудку*). Українські конструкції *дістати гарбуза, да(ва)ти гарбуза* ('отримати відмову у відповідь на залицяння') не мають у сербській фразеології повного еквіваленту: серби говорять про відмову у справах кохання чи шлюбу – *добити корпу* (укр. *отримати від коша, дати від коша*).

Частовживаний безеквівалентний сербський фразеологізм з 'кропом' *бити мирођија у свакој чорби* відображає презирливе ставлення до особи, що постійно непрошено втручається в чужі справи.

Фрукти. В сербській та українській мові сталим порівнянням серб. *румен као јабука* – укр. *рум'яний як яблучко* говорять схвально, що 'хтось рум'яний і здоровий'. Згадка про яблуко, яке, за античною міфологією, викликало троянську війну, відображена в сербському виразі *јабука раздора* та українських *яблуко розбрату, яблуко чвар*, позначаючи 'причину ворожнечі'.

Згадування назв інших фруктів у фразеологізмах мотивується по-різному: сербському *бити* [наћи се] у *небраном грожђу* відповідає українське *сидити як у сливах, сісти в калюжу* ('потрапити в дуже смішне становище', 'зазнати невдачі в чомусь'). Родинні зв'язки між поколіннями, які вказують на пращура, виявляються також у фразеологічних зворотах: серб. *вући лозу од некога* – укр. *рід тягнеться від кого*. Про людину, яка неприязно дивиться, українці можуть сказати: *подивитися* [глянути] *мов кислицю з'їв* 'дивитися скося'.

Порівняння сербських та українських фразеологізмів вказує на їхні схожі риси, але і на існування безеквівалентних рослинних компонентів у кожній з мов, а також на задіяні їхні переносні значення чи закріплені уявлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Аждачић Д.* Прилози проучавању фолклора балканских Словена. – Београд, 2004.
2. *Вуковић Г.* Зооними и фитоними у фразеологији // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – Нови Сад, 1994. – 37. – С. 167–175.
3. *Вребалов Г.* Фразеологизми са називима јестивог биља // Прилози проучавању језика. – 2012, бр. 43. – С. 91–115.
4. *Жайворонок В.* Знаки української етнокультури. Словник-довідник. – Київ, 2006.
5. *Коваль В.* Фразема "даць гарбуза" ў этнакультурным аспекце // Весті Акадэміі навук Беларусі. Серыя грамадскіх навук. – 1992, № 3–4. – С. 113–120.
6. *Коваль-Костинська О.* Зіставна характеристика лексичних та фразеологічних одиниць української та однієї зі слов'янських мов. – Київ, 2004.
7. *Левченко О.* Рослинна символіка у фразеологічних системах (лінгвокультурологічний аспект) [Електронний ресурс] Режим доступу: <<http://levchenko.eu/uk/2012-05-30-16-46-22/8-dorobek/32-2013-04-05-13-04-09.html>>.
8. *Мельник Л.* Концепт осика в українській фразеології // Традиції Харківської філологічної школи. До 100-річчя від дня народження М. Ф. Наконечно-го. – Харків, 2000. – С. 317–320.
9. *Мршевић Д.* Фразеологија и национална култура. – Београд, 2008.
10. *Непон-Айдачич Л.* Стереотип квітки в польській мові та культурі (на матеріалі словників польської мови). Частина I // Вісник Харківського університету. Серія: філологія. – Вип. 52, 2008, № 787. – С. 63–67.
11. *Савченко Л.* Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія. – Сімферополь, 2013.
12. *Скрипник Л.* Фразеологія української мови. – Київ, 1973.
13. *Софрїй Нишевљанин П.* Главније биље у народном веровању и певању код нас Срба. – Београд, 1912.
14. *Ужченко В.* Ужченко Д. Фразеологія сучасної української мови. Навчальний посібник. – Київ, 2007.
15. *Хрњак А.* (Hrnjak A.) Usporedba čovjeka s biljkom u hrvatskoj i ruskoj frazeologiji // Psiholingvistika i kognitivna znanost u hrvatskoj primijenjenoj lingvistici: zbornik Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku / urednici Diana Stolac, Nada Ivanetić i Boris Prichard. – Zagreb, Rijeka, 2003. – С. 303–312.
16. *Чајкановић В.* Речник српских народних веровања о биљкама. – Београд, 2009.

Стаття надійшла до редакції 27.04.15

Д. В. Айдачич, д-р филол. наук, проф.,
Л. В. Непоп-Айдачич, канд. филол. наук, доц.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

Сербские и украинские фразеологизмы с фитонимичным компонентом в сравнительном аспекте

В статье сравниваются сербские и украинские фразеологизмы с фитонимичным компонентом. Проанализированы работы предшественников о такого рода фразеологизмах. По параметру эквивалентности выделяются соответствующие, близкозначные и безэквивалентные формы в украинском и сербском языках.

Ключевые слова: *сравнительная фразеология, фразеологизм, растения, фитонимы, сербский язык, украинский язык.*

D. Aydachych, Dr. Philol. Sci., Full Professor
L. Nepoch-Aydachych, Candidate of Philol. Sci., Associate Professor
Institute of Philology Taras Shevchenko National University of Kyiv

Serbian and Ukrainian phraseological units with the plant name as a component in comparative perspective

The article compares Serbian and Ukrainian phraseological units with plant's name as a component. Works of precursors studying such sorts of phraseological units are analyzed. According to the equivalence parameter there are distinguished equivalent and non-equivalent forms in Ukrainian and Serbian languages.

Key words: *comparative phraseology, phraseological unit, plants, Serbian language, Ukrainian language.*

УДК 81 23:821.161.1

Т. А. Алексева, студ.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

СТРАТЕГИИ ПОРИЦАНИЯ И ПООЩРЕНИЯ В МЕЖЛИЧНОСТНОМ ОБЩЕНИИ "ВЗРОСЛЫЙ-РЕБЕНОК"

В статье рассматриваются стратегии порицания и поощрения, а также тактики их реализации в межличностной коммуникации (родитель – ребенок). На основе анализа речевого материала выявлены разновидности стратегии порицания и поощрения, каждая из которых обладает определенным набором тактик.